

V těsném
sousedství
rozehlé EVL
Krušno-
horské plató
(okolí
Božího
Daru, na
snímku)
je vyhlášena
další EVL
Klínovecké
Krušnohoří,
která patří
k největším
novým
lokalitytám.

CO NOVÉHO V NATUŘE 2000?

V posledním letošním příspěvku o ochraně soustavy Natura 2000 v České republice se nemůžu vyhnout určitému bilancování a revizi některých informací, které jsem uváděl v předchozích článcích. Je to proto, že během nedávno uplynulých týdnů došlo k několika legislativním změnám, které se tohoto tématu bezprostředně dotýkají. Tou nejzásadnější změnou je především rozšíření počtu evropsky významných lokalit a ptačích oblastí, které soustavu Natura 2000 tvoří.

VYTVÁŘENÍ SOUSTAVY NATURA 2000 POKRAČUJE

Již začátkem října schválila česká vláda svým usnesením novelu tzv. „národního seznamu evropsky významných lokalit (nařízení č. 371/2009 Sb.)“. Oproti dosud platnému znění nařízení vlády č. 132/2005 Sb., které obsahovalo 879 lokalit, přibýlo v aktualizovaném národním seznamu 233 zcela nových lokalit, 35 EVL starého seznamu bylo překryto 28 novými (rozšířenými) EVL. Pro 170 stávajících evropsky významných lokalit se mění jen některé detaily (např. dochází k upřesnění hranice a rozlohy nebo přidání předmětů ochrany; k vyškrtnutí předmětu ochrany do-

cházel jen výjimečně, např. při zjištění, že původně udávaný biotop neodpovídá pojetí určitého evropského přírodního stanoviště – což je případ třeba suťových bučin na Šumavě). 21 lokalit z dosavadního seznamu je pak zcela vypuštěno z důvodu zániku předmětu ochrany. Celkem tak máme v ČR 1082 evropsky významných lokalit, které pokrývají 10,11 % území státu (dosud to bylo 9,25 %).

Poměrně rozsáhlé doplňování, interně zvané „druhá vlna“, vyplynulo z výsledků tzv. biogeografických seminářů, který pořádala Evropská komise. Semináře proběhly zvláště pro panonskou biogeografickou oblast (u nás pokrývá část jižní Moravy)

a zvláště pro kontinentální oblast (zbývající území ČR) za účelem pro-
věření kvality a počtu navržených evropsky významných lokalit. Komise tehdy u nových členských států ležících na území obou biogeografických oblastí (tedy nejen ČR, ale také Slovenska, Maďarska, Slovinska či Polska) shledala nedostatečnost navržených lokalit pro některé evropsky významné druhy a typy přírod-

ních stanovišť a uložila jim, aby odpovídajícím způsobem upravily stávající lokality či doplnily nové. Požadované doplnění lokalit a předmětů ochrany do již navržených lokalit je pro členské státy EU povinné. Nezařazení lokalit, které splňují určitá kvalitativní kritéria, by bylo bráno jako porušení Smlouvy o založení Evropských společenství a mohlo by vést až k řízení u Evropského soudního dvora.

Z předmětů ochrany EVL Šumava byly vyřazeny sušové bučiny. Ukázalo se, že zdejší porosty zřejmě neodpovídají evropskému pojetí tohoto typu stanoviště. Největší rozloha sušových bučin tak zůstává chráněna v Krkonoších.

KDE NAJDEME NOVÉ LOKALITY?

Nejvíce lokalit se doplňovalo a měnilo ve Středočeském kraji (nově upraveno je 87 EVL), mezi nimi i např. EVL Karlštejn – Koda, kde přibyly některé předměty ochrany (např. vápnitě sutě). Nové či výrazně upravené evropsky významné lokality však najdeme ve všech částech republiky. Tomu, že „druhá vlna“ není jen kosmetickou úpravou dosavadního národního seznamu, odpovídá i rozloha nebo množství předmětů ochrany některých nově vyhlášených lokalit. Např. EVL Hostýnské vrchy představuje rozšířenou původní EVL Tesák, k níž nově přibyly dva předměty ochrany a téměř 1300 ha rozlohy. Zcela nová EVL Kohoutov na území CHKO Krivoklátsko s pěti typy evropsky významných stanovišť má rozlohu 1263 ha. Nová EVL Haltravský hřeben v CHKO Český les se také blíží k tisícovce ha. EVL Padrťsko, která nahrazuje lokalitu Padrťský potok, narostla rozloha z 45 ha na 830 ha a k raku kamenáči přibylo jako předmět ochrany hned 12 typů přírodních stanovišť. K vrance obecné na původní lokalitě Jizera a Kamenice bylo doplněno osm typů přírodních stanovišť, rozšířená EVL s více než 400 ha se nyní jmenuje Údolí Jizery

a Kamenice. Do EVL Jestřebsko-Dokesko bylo k šestnácti původním předmětům ochrany doplněno sedm nových při zachování původní rozlohy. Zbrusu nové EVL jsou do Nature 2000 zařazeny i v Praze (např. Prokopské údolí na rozloze 126 ha). Jednou z největších nově doplněných lokalit by měla být EVL Klínovecké Krušnohoří, rozkládající se východně od Klínovce a překrývající se s ptačí oblastí Novodomské rašeliniště – Kovářská.

NOVÉ PTAČÍ OBLASTI

Koncem října rozhodla vláda také o vyhlášení dvou nových ptačích oblastí na jihu Čech, konkrétně se jedná o Českobudějovické rybníky a rybník Dehtář. Obě oblasti jsou významnými lokalitami výskytu ptačích druhů, chráněných evropskou směrnicí o ptácích. Českobudějovické rybníky jsou pravidelným hnízdištěm populací kvakoše nočního, rybáka obecného, slavíka modráčka, jde také o důležité tahové shromaždiště pro husu velkou a kopřivku obecnou. Rybník Dehtář je pak významným hnízdištěm rybáka obecného a podzimním shromaždištěm husy velké. Obě nově vyhlášené ptačí oblasti byly posledními územími, která splňují kritéria pro vymezení ptačích oblastí

Popelivka sibiřská (Ligularia sibirica) je jedním z šestnácti původních předmětů ochrany v EVL Jestřebsko-Dokeska. Nově k nim přibylo ještě sedm dalších.

V EVL
Karlštejn-
Koda byly
jako před-
mět ochrany
doplněny
také vápnité
sutě, které se
tu vyskytují
např.
v bývalých
lomech
(na snímku
Alcazar
u Srbska).

daná evropskou směrnicí o ptácích, ale dosud do soustavy Natura 2000 nebyly zařazeny. Jejich vyhlášení se dlouho nedařilo dokončit kvůli námitkám ministerstva zemědělství a místních rybářů. Dnešní stav území obou ptačích oblastí byl však po léta formován právě jejich rybářským obhospodařováním, a tak je pro udržení tohoto stavu žádoucí nikoliv omezení, ale naopak zachování stávajícího způsobu využívání ze strany rybářů. Na území ČR je teď celkem 41 ptačích oblastí, z nichž většina byla vyhlášena již v roce 2004.

CO NÁS ČEKÁ DÁL?

Výše popsaným doplněním seznamů proces vytváření soustavy Natura 2000 u nás téměř končí; seznamy jsou víceméně kompletní a zbývá dojednat jen několik málo lokalit, které ještě splňují kritéria. Žádné další zásadní rozšiřování se ale nepředpokládá. Definitivní slovo bude mít ještě Evropská Komise, která posoudí, zda byly závěry bio-

geografického semináře odpovídajícím způsobem zohledněny a zda Česká republika již chrání dostatečnou část svých „naturových“ přírodních stanovišť a populací evropsky významných druhů rostlin i živo-

čichů. Je ovšem možné, že i v budoucnu vznikne potřeba některé lokality zrušit (např. zanikne-li zde i přes odpovídající ochranu předmět ochrany), nebo naopak bude vhodné nově vyhlásit některé lokality.

Modrásek bahenní (Maculinea nausithous) v EVL Kamenec. Samice klade vajíčka na nerozkvetlé květní hlávky krvavce toľenu.

Vranka obecná (Cottus gobio) už není jediným předmětem ochrany v údolí Jizery a Kamenice – rozšířená lokalita nyní zahrnuje i suchozemská přírodní stanoviště.

EVL Padršsko (dříve jen Padršský potok) představuje výrazné rozšíření naturové ochrany Brd. Jako předmět ochrany tu nyní figurují i zachovalé bezkolenkové louky a vlhkominlná vysokobylinná lemová společenstva (dole).

Konečná forma ochrany vyhlášených lokalit národního seznamu však ještě známa není. V současnosti probíhá na úrovni krajských úřadů intenzivní příprava vyhlášení nových maloplošných zvláště chrá-

něných území, která mají zabezpečit odpovídající podmínky pro předměty ochrany EVL, a to nejčastěji v kategorii přírodní památka. Většina krajských úřadů nechala zpracovat v těchto územích inventarizační průzkumy a návrhy plánů péče. Podle těchto podkladů nakonec dojde k vyhlášení chráněných území, jejich označení v terénu a zejména bude zavedena cílená péče (management) lokalit.

Na některých lokalitách se však i po aktualizaci národního seznamu ukazuje, že jejich vymezení nebylo zcela optimální. Stává se, že např. cílová populace předmětu ochrany (zpravidla živočišného druhu) z významné části přesahuje za hranice pro něj vymezené lokality. Bude-li však chráněna pouze část celé populace v příslušných chráněných územích, nemusí to vždy stačit k nastolení podmínek umožňujících dostatečnou stabilitu populací. Z vlastní zkušenosti mohou uvést EVL Kamenec (okres Rokycany), kde jsou předmětem ochrany modrásek bahenní a modrásek očkovaný. Z celkové výměry EVL 10 ha se zde ale oba druhy vyskytují prakticky jen na jedné louce o rozloze cca 1 ha, zatím-

co zbytek území pro ně není biotopově vhodný, i když jej tvoří jinak cenné (avšak „nenaturové“) biotopy.

Určitě nevedí fakt, že navržená přírodní památka může pokrýt více předmětů ochrany než „modrásková“ EVL. Problém však může být v tom, že podrobná inventarizace a monitoring obou druhů ukazují, že téměř stejnou rozlohu jako uvnitř EVL uvedení modrásci obývají i na řadě dalších plošek nedaleko za hranicemi, kde pro ně však nebude zabezpečen vhodný management. Přitom dlouhodobou prosperitu populací druhů, jejichž početnost rok od roku může silně kolísat, zpravidla nelze zajistit na jediné ploše. Právě motýli se vyznačují tzv. metapopulační dynamikou, tj. dlouhodobou existencí různě kolísajících dílčích populací, které jsou ale spolu v kontaktu a vzájemně vyrovnávají případné propady jednotlivých subpopulací. V případě náhodného zániku okrajových subpopulací pak může být přežívající „ostrovní“ kolonie v EVL velmi zranitelná a zajistit její udržení v chráněném území může být problematické.

